

LIETUVOS RAŠYTOJŲ ASMENINIŲ BIBLIOTEKŲ ISTORIOGRAFIJA

Inga Liepaitė | Vilniaus universiteto Knygotyros ir
dokumentotyros institutas,
Vilniaus universiteto biblioteka
Universiteto g. 3, LT-01513 Vilnius, Lietuva
El. paštas: inga.liepaite@mb.vu.lt

Rašytojų asmeninės bibliotekos yra viena iš galimų aktualių knygotyros mokslinių tyrinėjimų krypčių. Pirmieji metodiškai apgalvoti ir pagrįsti Lietuvos rašytojų memorialinių bibliotekų tyrimai pasirodė praėjusio amžiaus aštuntojo dešimtmečio antroje pusėje. Jų iniciatorius ir pradininkas buvo knygotyrininkas profesorius Vladas Žukas. Kalbamu laikotarpiu metodinės patirties semtasi iš sovietinės Rusijos, kur, pradedant šeštuoju dešimtmečiu, tyrinėtos žymių XVIII–XX amžiaus pradžios rusų rašytojų bibliotekos, rengti straipsniai ir katalogai, diskutuota jų sudarymo metodikos klausimais. Šiuo straipsniu siekiama atskleisti ir apibūdinti Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimus, per beveik pusšimtį metų Lietuvos knygotyrininkų sukauptą patirtį bei turimą įdirbį šiame bare. Tyrimo pagrindą sudaro nepublikuoti ir publikuoti šaltiniai bei giliau ir plačiau į temą leidžianti pažvelgti istoriografinė literatūra. Temos istoriografijoje išskirtini du etapai: 1) Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimai iki 1990-ųjų ir 2) Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimai atkūrus šalies nepriklausomybę. Pirmasis etapas buvo aktyvus ir produktyvus, pasiekta nemažo įdirbio, o Lietuvai atgavus nepriklausomybę, akivaizdu, aptariamoms tematikoms tyrimai gerokai prablėso. Tokių situaciją galėjo lemti nepriklausomos Lietuvos akademinės bendruomenės formuojamos naujos prioritetinės mokslinių tyrimų kryptys, taip pat atsiradusios galimybės imtis iki tol mažai ar visai netirtų knygotyros temų.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: *rašytojas, asmeninė biblioteka, memorialinė biblioteka, atminties institucija, biblioteka, muziejus, istoriografija, knygotyra, Vladas Žukas.*

Daugel įdomių žinių slepia rašytojų asmeninės bibliotekos.¹ Tegalima pritarti dar 1985-aisiais popieriuje nugulusiam šiam profesoriaus Domo Kauno teiginiui rašytojos Ievos Simonaitytės asmeninės bibliotekos tyrimui apibendrinti. Nuo tos dienos, kai 2013 metais buvo iškelta idėja surengti nacionalinę mokslinę konferenciją, skirtą Lietuvos rašytojų asmeninėms bibliotekoms, iki pat jos

įgyvendinimo 2014 metais išvakarių justa nemaža neatskleistų klodų vieno ar kito rašytojo memorialinėje bibliotekoje besant. Kelių konferencijos dienų link lydėjo ne vienas atradimas, nebūtinai ir tiesiogiai susijęs su vieno ar kito rašytojo asmenine biblioteka. Ligi šiol daugybę kartų praeinant pro beveik centrinėje Vilniaus miesto vietoje pastatytą skulptoriaus Juozo Mikėno sukurtą didingai ir įspūdingai atrodantį paminklą, vaizduojantį su apsiaustu ant pečių stovintį rašytoją Petrą Cvirką, tik neseniai buvo atkreiptas dėmesys į jo dešinę ranką, belaikiančią... knygą. Arba – ar daug kam šiandien yra žinomas Lietuvos literatūros tyrinėtojo ir kritiko, vertėjo, poeto akademiko Kosto Korsako 1943 m. parašytas eilėraštis „Mano biblioteka“, gimęs 1941–1944-aisiais, kai jis gyveno Rusijoje? Antai ilgesio savo numylėtoms knygoms įkvėpto K. Korsako lūpomis prieš septynias dešimtis metų nuvilnijusių eilių fragmentas: *Jūs buvote geriausios mano draugės – / Lentynose sustoję, blizgėjęt nugarėlėm / Ir kalenkoro švietėt apdarais. / Kaip motina su kūdikiu, / Taip su jumis buvau suaugęs, / Drauge mes gulėmės ir kėlėm, / Drauge budėjom vakarais.*² Pagaliau, didžiausia šių eilučių autorę lydėjusi sėkmė – jau konferencijos išvakarėse tąkart visiškai neplanuotai apsilankytame „Mint Vinetu“ skaitytų knygų knygyne Vilniuje aptikta senokai ieškota puikios būklės rašytojo Antano Vienuolio-Žukausko knygelė *Iš mano atsiminimų* (1957), įsigyta vos už vieną litą, su įrašu priešantraštinio lapo kitoje pusėje – *Dr. V. Juškio kalėdinė dovana 1958 m.* – ir Lietuvos gydytojo bei visuomenės veikėjo Balio Matulionio, 1944 m. pasitraukusio į Vakarus, antspaudu priešantraštiniame ir antraštiniame lape bei 253 puslapyje.

Praėjusio amžiaus aštuntojo dešimtmečio antroje pusėje ėmus rasti pirmiesiems metodiškai apgalvotiems ir pagrįstiems Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimams, kurių iniciatoriumi ir pradininku, kaip bus atskleista tyrimo metu, šiandien galime įvardyti profesorių Vladą Žuką, ne kartą buvo akcentuojama, kad ir paties profesoriaus, esą, *toje bibliografijos srityje mūsų respublikoje labai mažai padaryta ir trūksta patyrimo. Dėl to teko metodikos mokytis iš analogiškų rusų rašytojams skirtų darbų.*³ Nuo šių ištartų teiginių praėjus keturioms dešimtims metų, 2014-ųjų birželio 13–14 d. vykusi nacionalinė mokslinė konferencija bene pirmą kartą paskatino tikslingai iškelti klausimą: kiek toliau esame per beveik pusšimtį metų pažengę priekin šiame knygotyros bare ir kokie mūsų rezultatai? Tad ir šio straipsnio tikslas yra atskleisti ir apibūdinti vienos iš knygotyros mokslinių tyrinėjimų kryptių – Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų – mokslinius arba jiems artimus tyrimus, sukaupią patirtį bei turimą įdirbį. Tyrimo pagrindą sudaro nepublikuoti ir publikuoti šaltiniai bei giliau ir plačiau į temą leidžianti pažvelgti istoriografinė literatūra.

Įvertinus turimą bazę, temos istoriografijoje tikslinga išskirti du etapus: 1) Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimus iki 1990-ųjų ir 2) Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimus atkūrus šalies nepriklausomybę. 1918–1940 metais, nors ir radosi bibliotekų istorijos darbai, formavusių tyrimų metodiką, objektą bei šaltinių suvokimą, tačiau rašytojų asmeninių bibliotekų tyrinėjimų srityje buvo pažengta labai nedaug. Šiuo laikotarpiu visų pirma buvo siekiama kuo daugiau surinkti ir susisteminti rašytojų biografinių duomenų ir bibliografinių žinių apie jų darbus. Antai Juozas Tumas-Vaižgantas, 1924 m. savo publikuotose lietuvių literatūros paskaitose pažymėdamas bendrą raštų ir žinių apie lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo laikotarpį stygių, akcentavo: *Tolygi stoka yra ir žinių apie pačius ano laiko rašytojus, jų ir jų raštų likimą; biografinių ir bibliografinių žinių. Tiesa, kur-ne-kur jau yra buvę spaudoje kalbėta apie vienus ir kitus.*⁴ Pastudijavę minėtąsias paskelbtas paskaitas, terandame užuominą apie lietuvių poeto ir kunigo Antano Vienažindžio asmeninę biblioteką. Esą, kunigaudamas Krinčine (Pasvalio r.), jis labai daug skaitęs ir jau čia turėjęs didoką biblioteką, kurią paskui nuolatos didinęs, o mirdamas palikęs ją savo giminaičiui daugailiečiui A. Valavičiui⁵. Aptikti Lietuvos pirmosios nepriklausomybės laikotarpiu pasirodę pavieniai darbai apibūdinami pirmoje darbo dalyje.

LIETUVOS RAŠYTOJŲ ASMENINIŲ BIBLIOTEKŲ TYRIMAI IKI 1990 METŲ

Kalbant apie pirmojo etapo rezultatus visų pirma svarbu pažymėti, kad aštuntojo dešimtmečio pabaigoje ir devintajame dešimtmetyje būta kai kurių teorinių svarstymų asmeninių bibliotekų klasifikacijos, kurioje savo vietą radusios ir rašytojų asmeninės bibliotekos, klausimais. Bene pirmąją tokių klasifikacijų 1979-aisiais pateikė V. Žukas savo knygelėje *Bibliofilija praeityje ir dabar*, išskirdamas keturias asmeninių bibliotekų rūšis: 1) politinių, mokslo ir kultūros veikėjų parankines darbo bibliotekas, 2) vieno asmens surinktas bibliofilines bibliotekas, 3) paveldimas, per daugelį metų sukauptas šeimos arba giminės bibliotekas,

1 KAUNAS, Domas. I. Simonaitytės knygų marginalijos ir ženklai. *Naujos knygos*, 1985, nr. 4, p. 42.

2 KORSAKAS, Kostas. Mano biblioteka. Iš KORSAKAS, Kostas. *Kovos įstatymas*: eilėraščiai. Maskva, 1943, p. 26.

3 ŽUKAS, V. *Atsiliepiamas apie stud. S. Zakarkaitės dipl. darbą „Petro Cvirkos biblioteka. Katalogas“* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1975. V. 16. 1 lap. Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių

skyrius (toliau – VUB RS), F85–3725.

4 TUMAS, J. *Lietuvių literatūros paskaitos*: draudžiamasis laikas: lietuvių literatūra rusų raidėmis ir broliai Juškos-Juškevičiai. Kaunas, 1924, p. 11.

5 TUMAS, J. *Lietuvių literatūros draudžiamąjo laiko paskaitos*: 1. Antanas Vienažindys, 2. Antanas Kriščiukaitis, 3. Ksaveras Sakalauskas, 4. Martynas Jankus. Kaunas, 1925, p. 12.

kuriose atsispindi įvairių epochų klodai, giminės narių interesai ir polinkiai, 4) šviečiamojo pobūdžio – platesniems visuomenės sluoksniams, dažniausiai draugams, bendradarbiams, vienminčiams, prieinamas bibliotekas⁶.

Praėjus septyneriems metams, 1986-aisiais, apibendrinančiu ir platesniu terminu pasirinkęs privačiąsias bibliotekas⁷, V. Žukas pažymėjęs šių esant tris rūšis: 1) per daugelį metų sukauptas šeimos arba giminės bibliotekas, paveldimas palikuonių, 2) šeimos surinktas bibliotekas, atspindinčias visų jos narių interesus ir polinkius (nuo 500–700 iki 1 000 knygų), 3) asmenines bibliotekas, kurios skiriamos dar į dvi rūšis: a) politinių, mokslo ir kultūros veikėjų parankinius knygų rinkinius ir b) vieno asmens surinktas bibliofilines bibliotekas⁸. Kaip matyti, šioje klasifikacijoje nebeliko šviečiamojo pobūdžio asmeninių bibliotekų, tačiau, greičiausiai atsižvelgus į „Šeimos“ žurnalo, kuriame ir buvo išspausdintas šis straipsnis, auditoriją, išskiriama nauja jų rūšis – šeimos biblioteka.

Remiantis Vilniaus universiteto bibliotekos Rankraščių skyriuje (toliau – VUB RS) išlikusia V. Žuko surinkta medžiaga, skirta rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimams, pastarųjų bibliotekas jis priskyres prie abiejose minėtose klasifikacijose išskiriamų politinių, mokslo ir kultūros veikėjų parankinių knygų rinkinių⁹. Esą, tai profesinio profilio bibliotekos, kuriose kaupiama tai, kas susiję su asmens kasdiene profesine, moksline ar kūrybine veikla. Be to, dažnai šios rūšies bibliotekos yra šakinio profilio ir jose vyrauja tam tikros srities literatūra. Tad šio tipo asmeninė biblioteka tenkina jo savininko profesinius ir kultūrinius poreikius. Anot V. Žuko, gali būti išskiriamos ir tokių bibliotekų atskiros dalys: viena biblioteka saugoma namuose, kita – darbo kabinete.

Verta paminėti ir tuometinės Respublikinės bibliotekos Skaitytojų aptarnavimo skyriaus vedėjos Stefos Kirlytės 1982 m. išleistoje knygelėje *Tavo knygos* pateiktą asmeninių bibliotekų klasifikaciją, juolab kad knygelės recenzentu buvo V. Žukas. Čia išskiriamos tokios asmeninių bibliotekų rūšys: 1) universalios, vadinamosios šeimos bibliotekos, 2) retų, unikalių knygų rinkiniai, 3) kūrybinio darbo laboratorijos ir 4) mišrios¹⁰. Nors knygelės autorė kūrybinio darbo laboratorijas išskyrusi kaip atskirą asmeninių bibliotekų rūšį, tačiau apie jas kalbėjusi skyrelyje „Retų ir unikalių knygų rinkiniai“, be to, pasiremmdama vadinamųjų bibliofilų Levo Tolstojaus ir P. Cvirkos asmeninių bibliotekų pavyzdžiais, tai motyvuodama, esą, daugumai bibliofilų asmeninės bibliotekos yra jų kūrybinio darbo laboratorijos.

Iki aštuntojo dešimtmečio Lietuvos rašytojų asmeninės bibliotekos buvo tiriamos fragmentiškai, spaudoje pasirodydavo tik pavieniai straipsniai vienu ar kitu aspektu. V. Žuko žodžiais, pirmuoju moksliniu tos srities lietuvių knygotyros darbu laikytinas dar 1947 m. Jurgio Lebedžio atliktas Simono Daukanto bibliotekos tyrinėjimas¹¹, kuriame autorius pateikė žinių apie Lietuvos istoriko ir rašytojo biblioteką ir jos

likimą, aptarė jo paties sudarytą katalogą, paskelbė laiškų ištraukų, atskleidžiančių S. Daukanto santykį su knyga¹². Pasirėmęs paties rašytojo sudarytu knygų katalogu, Lietuvių mokslo draugijai jo giminaičio Ferdinando Kaunackio 1911 m. dovanotų knygų inventoriniu aprašymu, be to, *de visu* peržiūrėjęs dovanotąsias knygas, J. Lebedys rekonstravo S. Daukanto biblioteką, suskirstydamas jos knygas pagal turinį į keturiolika skyrių. V. Žukas akcentavo šio darbo svarbą, ypač dėl autoriaus pasirinktos tyrimo metodikos. Šioje vietoje paminėtina ir tai, jog dar 1935 m. prof. Mykolas Biržiška, pasirėmęs Lietuvių mokslo draugijos bibliotekos inventorine knyga, pasidarė šiai draugijai S. Daukanto dovanotų knygų sąrašo nuorašą, kurį, *susilaikydamas nuo aptarimo*, 1937 m. paskelbė *XXVII knygos mėgėjų metraščio* antrajame tome¹³, po metų – leidinio *Iš mūsų kultūros ir literatūros istorijos* antrojoje knygoje¹⁴.

Šeštajame–septintajame dešimtmetyje Lietuvoje išaugo knygų produkcija, kuri tikėtinai bus nulėmusi ir pirmųjų straipsnių¹⁵ bei knygelės¹⁶ asmeninių bibliotekų

6 ŽUKAS, Vladas. *Bibliofilija praityje ir dabar*. Vilnius, 1979, p. 6–7.

7 Reikia pažymėti, kad sovietinės Lietuvos spaudoje greta labiausiai paplitusio ir pačia bendriausia bei plačiausia prasme vartojamo *asmeninės bibliotekos* termino dar pasitaiko *asmeninių knygų kolekcijos* (šis buvo vyraujantis Lietuvos SSR savanoriškos knygos bičiulių draugijos atstovų leksikoje), *šeimos bibliotekos* ir *namų bibliotekos* bei rečiau *nuosavos bibliotekos* ir *privачios bibliotekos* terminai. Visi jie buvo perimti iš rusų autorių, nemažai dėmesio skyrusių asmeninių bibliotekų komplektavimo ir jų tvarkymo metodikos klausimams aptarti, darbų. Minėtieji terminai sovietmečiu Lietuvoje nebuvo analizuojami teoriniu ir metodologiniu lygmeniu ir dažnai vartoti kaip sinonimai, kartais neišvengiant tam tikrų prieštaravimų. Olga Iljina daro prielaidą, kad sovietų ideologų diegtas negatyvus požiūris į privatinę nuosavybę buvo ir viena iš termino *asmeninė biblioteka*, o ne *privati biblioteka* paplitimo sovietmečiu priežasčių. Žr.: ILJINA, Olga. *Asmeninė, personalinė, privačioji? Dėl sąvokos asmeninė biblioteka* apibrėžties. *Knygotyra*, 2006, t. 46, p. 146.

8 ŽUKAS, Vladas. Šeimos biblioteka. *Šeima*, 1986, nr. 10, p. 19.

9 ŽUKAS, Vladas. *Rašytojų bibliotekų tyrinėjimai. Rašytojo biblioteka – literatūros istorijos šaltinis: juodaštis ir medžiaga* [rankaštis]. B. m. VUB RS,

F141–888, lap. 190.

10 KIRLYTĖ, Stefa. *Tavo knygos*. Vilnius, 1982, p. 15.

11 ŽUKAS, Vladas. Knygų pasaulyje. Iš *Profesorius Jurgis Lebedys: [straipsnių rinkinys]*. Sudarė Juozas Girdzijauskas. Vilnius, 1983, p. 75.

12 LEBEDYS, J. Simano Daukanto biblioteka. *Lietuvių literatūros instituto darbai*, 1947, t. 1, p. 51–72. Tas pat: Iš LEBEDYS, Jurgis. *Lituanistikos baruose*. T. 1: studijos ir straipsniai. Vilnius, 1972, p. 304–326.

13 BIRŽIŠKA, M. Simano Daukanto biblioteka. *XXVII knygos mėgėjų metraštis*. Kaunas, 1937, t. II, p. 59–70.

14 BIRŽIŠKA, M. Simano Daukanto biblioteka. Iš BIRŽIŠKA, M. *Iš mūsų kultūros ir literatūros istorijos*. II knyga. Kaunas, 1938, p. 141–154.

15 Asmeninė biblioteka [vedamasis]. *Komjaunimo tiesa*, 1955, kovo 24; SINKEVIČIUS, Klemensas. Kad knygos nebūtų „įnamės“... *Literatūra ir menas*, 1957, bal. 27; PANKAUSKAS, V. Kiekvienuose namuose – bibliotekėlė. *Kauno tiesa*, 1960, bal. 13; ŠYVIENĖ, A. Kaip tvarkyti asmeninę bibliotekėlę? *Naujos knygos*, 1960, nr. 4(10), p. 61–62; O kaip jūs tvarkote?.. [versta iš žurnalo *Čio čitat*, 1960, nr. 6]. *Naujos knygos*, 1961, nr. 3(15), p. 47–48; VILKIENĖ, V. Kuo papildysi savo bibliotekėlę? *Raudonoji vėliava*, 1961, bal. 23; VAINAUSKAS, J. Knyga – brangus turtas. *Naujos knygos*, 1961, nr. 5(17), p. 47–48; PANKAUSKAS, P. Vaikas ir knygos. *Kau-*

komplektavimo ir tvarkymo metodikos klausimais radimasi. Jau tada keli rašiniai buvo paskirti komunistinio judėjimo vadų¹⁷ ir vadinamųjų pažangiųjų, t. y. sovietinę sistemą ar Josifą Staliną šlovinančių, rašytojų asmeninių bibliotekų apžvalgoms. Būtent 1958 m. tuometinio Petro Cvirkos memorialinio muziejaus Kaune direktoriaus Karolio Vairo-Račkausko iniciatyva buvo paskelbti trys straipsneliai, skirti P. Cvirkos skaitymo pomėgiams ir įpročiams bei jo asmeninės bibliotekos kai kuriems aspektams aptarti, daugiau dėmesio skiriant gražiai įrištoms ir autografuotoms knygoms¹⁸.

Šioje vietoje svarbu pažymėti, kad kalbamuoju laikotarpiu, jau pradėdant šeštojo dešimtmečio pradžia ir baigiant devintuoju dešimtmečiu, nemažo dėmesio rašytojų asmeninės bibliotekos sulaukė sovietinėje Rusijoje. Čia buvo rengiami žymių XVIII–XX amžiaus pradžios Rusijos rašytojų asmeninių bibliotekų katalogai, tyrimų rezultatai apibendrinami straipsniuose, be to, diskutuojama katalogų sudarymo metodikos klausimais. Antai vienu ar kitu aspektu buvo tiriamos rašytojų ir mokslininkų Michailo Lomonosovo (1711–1765), Aleksandro Puškino (1799–1837), Ivano Gončiarovo (1812–1891), Vladimiro Korolenkos (1853–1921), Maksimo Gorkio (1868–1936), Michailo Bulgakovo (1891–1940) ir kitų asmeninės bibliotekos. Dar 1910 m. buvo parengtas A. Puškino asmeninės bibliotekos katalogas, kuris laikytinas apskritai pirmuoju rašytojui priklausiusių knygų bibliografinio aprašymo mėginimu¹⁹. Vėliau pasirodė katalogai, skirti M. Lomonosovo, Vasilijaus Žukovskio (1783–1852), Nikolajaus Nekrasovo (1821–1878), Fiodoro Dostojevskio (1821–1881), Aleksandro Ostrovskio (1823–1886), L. Tolstojaus (1828–1910), Antono Čechovo (1860–1904), M. Gorkio, Aleksandro Bloko (1880–1921) ir kitų žymių Rusijos rašytojų asmeninėms bibliotekoms.

Minėtaisiais darbais domėjosi bei su jais susipažino knygotyrininkas V. Žukas. Tai liudija įvairūs VUB RS saugomame profesoriaus asmens fonde išlikę išrašai, vieno ar kito straipsnio kopijos, daugiausia sutelktos byloje, pavadintoje *Rašytojų bibliotekų tyrinėjimai. Rašytojo biblioteka – literatūros istorijos šaltinis: juodraštis ir medžiaga*. Be to, tokių paliudijimų aptinkama ir V. Žuko dienoraštinuose užrašuose. Antai 1977 m. balandžio 7 d. juose bene pirmą kartą užsimenama: *Po truputį renku medžiagą temai „Rašytojų biblioteka – liter. mokslo šaltinis“*.²⁰ Kiek vėliau, jau 1983 metais, randame šiuos įrašus: *Skaitau M. Gorkio b-kos katalogo įžangą – straipsniui „Rašytojo biblioteka – liter. istorijos šaltinis“* (birželio 26 d. įrašas); *Rusų rašytojų asmeninės bibliotekos (skaičiau str.)* (rugpjūčio 2 d. įrašas); *Susipažinau su J. V. Gėtės bibliotekos katalogu, V. Belinskio ir Nekrasovo bibliotekomis* (rugpjūčio 4 d. įrašas)²¹ ir kt. Studijavę minėtuosius darbus ir V. Žuko vadovaujami Vilniaus universiteto studentai rengė diplominius darbus vieno ar kito rašytojo asmeninės bibliotekos temomis. Minėtina ir ta aplinkybė, kad būtent aštuntajame dešimtmetyje, 1973 metais, ėmė veikti tuometinis Vilniaus rašytojų memorialinis muziejus,

sutelkęs gyvenusių ir kūrusių Vilniuje lietuvių rašytojų Kazio Borutos, Liudo Giron, Augustino Griciaus, Aleksandro Gudaičio-Guzevičiaus, Kosto Kubilinsko, Vinco Mykolaičio-Putino, Vlodo Mozūriūno, Petro Vaičiūno, Antano Venclovos ir kitų eksponatus, tarp jų ir asmenines bibliotekas ar jų dalis. Toji aplinkybė, suprantama, taip pat galėjo paakinti imtis šios srities tyrinėjimų. Antai yra išlikusių žinių, kad šiame muziejuje 1982 m. sausio 6 d. lankėsi Vilniaus Mažvydo knygos bičiulių klubo nariai, tarp jų ir V. Žukas²². Domėtasi muziejui atitekusiais minėtų rašytojų memorialiniais daiktais, knygomis, rankraščiais ir kt. Visa tai paaiškina, kodėl būtent aštuntajame dešimtmetyje V. Žuko mokslinių interesų akiratyje atsidarė rašytojų ir kitų kultūros, mokslo bei visuomenės veikėjų asmeninės bibliotekos. Be to, profesoriaus polinkis tyrinėti rašytojų asmenines bibliotekas gali būti aiškintinas ir tuo, kad jis buvo filologas ir ryšys su kurso draugais filologais bei rašytojais išliko itin glaudus iki gyvenimo pabaigos.

V. Žukas, 1976 metų pabaigoje–1977 metais „Bibliotekų darbe“ paskelbęs keletas istoriografines asmeninių bibliotekų Lietuvoje XV–XVIII amžiuje istorijos apžvalgas²³, regis, dar 1976 m. ėmėsis darbų apie rašytojų ir kitų mokslo, kultūros bei visuomenės veikėjų asmenines bibliotekas ciklo. Tų metų kovo 26 d. laiške, adresuotame Paryžiuje gyvenančiam lietuvių grafikui Žibuntui Mikšiui, V. Žukas pažymėjęs: *Man reikia parašyti apie Lietuvoje buvusias asmenines bibliotekas (spausdinti „Bibliotekų darbas“)*. *Renku medžiagą*.²⁴ Spalio 13 d. užrašuose jis yra palikęs tokią pastabą: *Esu užsiplanavęs ciklą straipsnių apie asmenines bibliotekas Lietuvoje, kurį, kaip tąkart nurodęs, ketinąs baigti ne anksčiau kaip po dvejų metų*²⁵. O 1977 m.

no tiesa, 1962, birž. 27; PIETARIS, M. Pasidalinkime patirtimi. *Naujos knygos*, 1963, nr. 6(30), p. 47; KIRLYTĖ, S. Asmeninė biblioteka. *Kultūros barai*, 1965, nr. 8, p. 40–41; STAPULIONIENĖ, Lygija. Asmeninė biblioteka. Ten pat, p. 42–43; KUBILAS, A. Knygų lentynos vaikų bibliotekoms: mūsų konsultacija. *Bibliotekų darbas*, 1967, nr. 4, p. 27–28, ir kt.

16 KIRLYTĖ, S. *Asmeninė biblioteka*. Vilnius, 1964. 44, [2] p.

17 Iljičiaus biblioteka. *Agitatorius*, 1960, kovo 10; DAMBRAUSKAS, E. Asmeninė V. Lenino biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1970, nr. 2, p. 11.

18 VAIRAS-RAČKAUSKAS, K. Asmeninė P. Cvirkos biblioteka. *Kauno tiesa*, 1958, kovo 22; Autografo knygos Memorialiniame P. Cvirkos muziejuje. *Bibliotekų darbas*, 1958, nr. 3(13), p. 21–22; Apie asmeninę Petro Cvirkos biblioteką. *Literatūra ir menas*, 1958, gegužės 1, p. 3.

19 МАЦУЕВ, Н. И. Личные библиотеки писателей. *Сов. библиография*, 1952, вып. 2, с. 75.

20 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1977 metai [rankraštis]. VUB RS, F141–1154, lapai nesunumeruoti: 77.IV.7 įrašas.

21 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1983 metai [rankraštis]. VUB RS, F141–1160, lapai nesunumeruoti: 83.VI.26, 83.VIII.2 ir 83.VIII.4 įrašai.

22 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1982 metai [rankraštis]. VUB RS, F141–1159, lapai nesunumeruoti: 82.I.6 įrašas.

23 ŽUKAS, Vladas. Asmeninės bibliotekos Lietuvoje XV–XVIII a. *Bibliotekų darbas*, 1976, nr. 12, p. 31–33; 1977, nr. 2, p. 33–34; nr. 6, p. 33–36; nr. 9, p. 31–33.

24 ŽUKAS, V. *Laiškas Ž. Mikšiui* [rankraštis per kalkę]. 76.III.26. VUB RS, F141–1153.

25 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1976 metai

liepos 8 d. iš „Bibliotekų darbo“ redakcijos jis sulaukęs konkretaus pasiūlymo *parengti vieną kitą str. apie mūsų laikų rašytojų bibliotekas* (A. Vienuolio, P. Cvirkos).²⁶ Sprendžiant iš buvusio XXVII knygos mėgėjų draugijos nario Pauliaus Galaunės 1976 m. sausio 8 d. laiško, adresuoto profesoriumi, sumanymas tyrinėti asmenines bibliotekas gimęs dar 1975-ųjų pabaigoje ar 1976-ųjų pirmosiomis dienomis. P. Galaunė V. Žuko ketinimams rašyti *apie privačias bibliotekas, knygų mėgėjus ir gražesnius leidinius* labai pritaręs ir pasisiūlęs kai kuriais klausimais išnaudoti net jį patį, nes, esą, tuo atžvilgiu jis turįs žinių, kurių galbūt neturintis profesorius, ir *apie tai nepasilikio jokių rašytinių davinių*²⁷. Taigi pirmasis V. Žuko tokio pobūdžio tyrimų buvo skirtas Lietuvos teisininko ir teisės istoriko Konstantino Jablonskio asmeninei bibliotekai²⁸. O iš rašytojų bibliotekų pirmoji dėmesio sulaukė anykštėno A. Vienuolio-Žukausko asmeninė biblioteka²⁹. Kaip rodo V. Žuko paliktos pastabos, tyrimo eiga nebuvo lengva: <...> *nesuradau, koku būdu ją [biblioteką – I. L.] apibūdinti, į ką daugiau dėmesio kreipti. Bandžiau sieti su jo [A. Vienuolio-Žukausko – I. L.] literatūrinėmis simpatijomis, ryšiais, lektūros klausimu, vėliau vėl nuo to atsisakiau*.³⁰ Deja, jau nesužinosime, kodėl dar 1977 m. vasario 7-ąją profesoriaus kažkodėl „Pergalei“, o ne „Bibliotekų darbui“ įteiktas rašinys nebuvo paskelbtas. Tų pačių metų jo kovo 15 d. užrašuose terandame įrašą: <...> *nežinau šių darbų vertės ir kaip jie turėtų būti dirbami, nes „Pergalės“ žurnalas mano straipsnį apie A. Vienuolio biblioteką atmetė*.³¹ Kaip to priežastį profesorius nurodęs, jo paties manymu, neva straipsnį buvus *valdišką, apkrautą faktais, nesušildytą rašytojo dvasia, jo asmenybe*. Esą, *atrodė, kad patys faktai, patys įrašai kalbės apie jo ryšius, jo nuotaikas ir t. t., bet taip nėra*.³²

Vėliau to paties „Bibliotekų darbo“ žurnalo puslapiuose pasirodė V. Žuko parengtos rašytojų P. Cvirkos³³, Mikalojaus Akelaičio³⁴, Sofijos Kymantaitės-Čiurlionienės³⁵, Maironio³⁶, Andriaus Vištelio³⁷ ir kitų veikėjų asmeninių bibliotekų publikacijos. Remiantis profesoriaus dienoraštiniais užrašais, jo planuose būta ir tyrimų, skirtų rašytojų Jono Biliūno, Vinco Krėvės, V. Mykolaičio-Putino, Broniaus Pranskaus, Balio Sruogos, A. Venclovos ir kitų asmeninėms bibliotekoms. Domėtasi ir Salomėjai Nėriai priklausiusiomis knygomis. Jau tik nepriklausomos Lietuvos laikais, 2000-aisiais metais, *Prisiminimų puslapiuose* V. Žukas paskelbė straipsnį apie K. Borutos asmeninę biblioteką ir paveikslų rinkinį³⁸, 2005 m. perspausdintą rašytojo dukros Eglės Borutaitės-Makariūnienės sudarytoje atsiminimų knygoje *Susitikimai su Kaziu Boruta*³⁹. Tais pačiais 2000-aisiais metais *Literatūros pabarėse* buvo išspausdintas profesoriaus straipsnis „Dionizo Poškos biblioteka“⁴⁰, o 2005-aisiais paskelbtuose jo prisiminimuose apie K. Korsaką randame skyrelį ir apie šio asmeninę biblioteką⁴¹. Dar 2011 metais žurnale „Tarp knygų“ pasirodė V. Mykolaičio-Putino dedikacijoms skirtas V. Žuko straipsnis, kuriame pateikta knygu su

dedikaciniais įrašais rašytojui, taip pat jo paties knygų su dedikaciniais įrašais šeimos nariams ir jaunystės bičiuliams, Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedros bendradarbiams, pagalbiniams leidžiant raštus, rašytojams ir įvairių sričių kultūros veikėjams⁴². Pažymėtina, kad D. Poškai priklausiusiomis knygomis ir V. Mykolaičio-Putino dedikacijomis V. Žukas pradėjo domėtis dar devintojo dešimtmečio pradžioje. Antai bene pirmuosius įrašus šiais klausimais jo dienoraštyje randame 1980 m. rugsėjo 11 d. (*Pradėjau žiūrėti medžiagą str. „D. Poškos biblioteka“⁴³*) ir 1983 m. balandžio 30 d. (*Renku medžiagą nedidelei publikacijai: „V. Mykolaičio dedikaciniai įrašai“⁴⁴*). Nepriklausomoje Lietuvoje paskelbti profesoriaus straipsniai liudija, kad dar sovietmečiu kilęs susidomėjimas rašytojų asmeninėmis

[rankraštis]. VUB RS, F141–1153, lapai nesunumeruoti: 76.X.13 įrašas. Praėjus beveik trejiems metams po šio užsibrėžto tikslo, 1979 m. liepos 12 d. laiške, adresuotame Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenančiam tautotyryninkui Antanui Mažiuliui, V. Žukas jau pažymėjęs: <...> *stovi darbai, gerokai pavaryti į priekį iš bibliofilijos istorijos Lietuvoje (tiksliai – „Asmeninės bibliotekos Lietuvoje“). Tai gali būti viso gyvenimo tema.* Žr.: ŽUKAS, V. *Laiškas A. Mažiuliui* [rankraštis per kalnę]. 79.VII.12. VUB RS, F141–1156.

26 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis: 1977 metai* [rankraštis]. VUB RS, F141–1154, lapai nesunumeruoti: 77.VII.8 įrašas.

27 GALAUNĖ, Paulius. *Laiškas V. Žukui* [rankraštis]. 1976.I.8. 1 lap. VUB RS, F141–236.

28 ŽUKAS, Vladas. Konstantino Jablonskio biblioteka. *Naujos knygos*, 1976, nr. 4, p. 42–44.

29 ŽUKAS, Vladas. Antano Vienuolio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1977, nr. 10, p. 31–35.

30 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis: 1977 metai* [rankraštis]. VUB RS, F141–1154, lapai nesunumeruoti: 77.II.7 įrašas.

31 Ten pat, 77.III.15 įrašas.

32 Ten pat. V. Žukas ne kartą gana kritiškai atsiliepdavęs ir apie kitus savo atliktus rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimus, kaip antai: *kažin kodėl tie mano visi str. apie asmenines bibliotekas yra smarkiai vienas į kitą panašūs* arba *straipsnis išėjo labai faktografinis – mažai analizės* ir kt. Žr.: Ten pat, 77.VII.19 ir 77.VIII.9 įrašai.

33 ŽUKAS, Vladas. Petro Cvirkos biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1978, nr. 1, p. 31–35.

34 ŽUKAS, Vladas. Mikalojaus Akelaičio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1983, nr. 7, p. 33–36. Tas pat: Iš ŽUKAS, Vladas. *Literatūros pabarėse*. T. I. Vilnius, 2000, p. 151–162.

35 ŽUKAS, Vladas. Sofijos Čiurlionienės knygų pasaulis. *Bibliotekų darbas*, 1983, nr. 10, p. 31–34.

36 ŽUKAS, Vladas. Maironio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1987, nr. 10, p. 28–31.

37 ŽUKAS, Vladas. Poeto Andriaus Vištelio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1987, nr. 12, p. 29–32. Tas pat: Iš ŽUKAS, Vladas. *Literatūros pabarėse*. T. I. Vilnius, 2000, p. 175–188.

38 ŽUKAS, Vladas. Kazys Boruta. Iš ŽUKAS, Vladas. *Prisiminimų puslapiai: pažinti kultūros žmonės*. [Vilnius], 2002, p. 145–152.

39 ŽUKAS, Vladas. Apie Kazio Borutos biblioteką ir paveikslų rinkinį. Iš *Susitikimai su Kaziu Boruta: atsiminimai*. Sudarė Eglė Borutaitė-Makariūnienė. Vilnius, 2005, p. 301–307.

40 ŽUKAS, Vladas. Dionizo Poškos biblioteka. Iš ŽUKAS, Vladas. *Literatūros pabarėse*. T. I. Vilnius, 2000, p. 50–90.

41 ŽUKAS, Vladas. *Kostas Korsakas: prisiminimai*. Vilnius, 2005, p. 121–124.

42 ŽUKAS, Vladas. Vinco Mykolaičio-Putino dedikacijos. *Tarp knygų*, 2011, balandis, p. 9–12.

43 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis: 1980 metai* [rankraštis]. VUB RS, F141–1157, lapai nesunumeruoti: 80.IX.11 įrašas.

44 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis: 1983 metai* [rankraštis]. VUB RS, F141–1160, lapai nesunumeruoti: 83.IV.30 įrašas.

bibliotekomis neišblėso ir praėjus kelioms dešimtims metų. Reikia pažymėti, kad V. Žuko paskelbtiems rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimams būdinga tai, kad čia gausiai remiamasi archyviniais šaltiniais, ypač laiškais, memuarine literatūra; su tiriamomis bibliotekomis buvo susipažįstama arba knygas peržiūrint *de visu*, arba iš inventorinių sąrašų. Paprastai bibliotekos aptariamos teminiu ir kalbiniu principais, atskleidžiami jų komplektavimo šaltiniai, nemažai dėmesio skiriama knygo-se esamiems dedikaciniams įrašams aptarti. Pabrėžiama tokių bibliotekų tyrimų svarba visų pirma literatūros mokslui ir kultūros istorijai, esą, jie padeda išsiaiškinti rašytojo literatūrinius interesus, jo literatūrinę laboratoriją ir literatūrinius ryšius.

Pažymėtina, kad V. Žuko vadovaujamas ne vienas Vilniaus universiteto studentas rašytojų asmeninių bibliotekų temomis apgynė diplominį darbą, suprantama, daugiau ar mažiau atspindėjęs mokslinio vadovo nuostatas. Štai yra išlikusių žinių apie profesorius pastangas dar 1977 m. skatinti jaunosios kartos susidomėjimą rašytojų asmeninėmis bibliotekomis: *Paskutinės paskaitos šventė. <...> kalbėjau apie bibliotekininko profesiją, asmeninius rinkinius, knygų rinkėjus. Pakalbėjau apie vieną kitą bruožą iš rašytojų asmeninių b-kų – kiek naujų aspektų duoda rašytojų gyvenimui ir kūrybai pažinti. Raginau nuvykus į savo darbo vietą būti ta jungtimi, kuri jungtų knygų mėgėjus, kad reikia juos suburti, sekti ir saugoti vertingesnius rinkinius <...>*⁴⁵ Diplomantai tyrė P. Cvirkos⁴⁶, B. Sruogos⁴⁷, K. Kubilinsko⁴⁸, S. Kymantaitės-Čiurlionienės⁴⁹, K. Borutos⁵⁰, A. Venclovos⁵¹, J. Tumo-Vaižganto⁵² (šiam darbe vienas skyrius skirtas J. Tumo-Vaižganto asmeninei bibliotekai, išskiriant jos raidoje du laikotarpius: 1) 1894–1899 ir 2) 1900–1933 metų), V. Krėvės⁵³ ir I. Simonaitytės⁵⁴ asmenines bibliotekas. 1988 m. profesorius vadovaujama diplomantė Virginija Aleksejūnaitė apgynė bendresnės tematikos darbą *Rašytojų asmeninės bibliotekos – literatūros istorijos šaltinis*⁵⁵. Tiesa, prieš tai ta pačia tema dar buvo parengusi ir kursinį darbą⁵⁶. Diplominiai darbai rengti pagal metodiką, perimtą iš paskelbtų rusų rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimų ir parengtų katalogų. Antai V. Žukas savo atsiliepime apie pirmąjį mums žinomą aptariama tematika parengtą diplominį darbą, vos tik pasakęs kelias pastabas, tuojau pat pridūręs: *Kita vertus, nusižengimas priimtai metodikai taip pat nerekomenduotinas*.⁵⁷ Nors, pavyzdžiui, doc. Jonas Basiulis viename savo atsiliepimų apie diplominį darbą, skirtą K. Kubilinsko asmeninei bibliotekai, pažymėjęs, esą, *prie nusistovėjusios metodikos galima <...> prieiti kūrybiškiau. Pvz.: nėra reikalo prie kiekvienos knygos nurodyti, kad jos būklė gera. Kadangi biblioteka „jauna“, tai būtų užtekę nurodyti tik knygas, kurios turi defektus*.⁵⁸ Arba doc. Vanda Stonienė vieno iš diplominių darbų autorei papriekaištavusi, jog *kataloge periodiniai leidiniai išdėstyti kartu su knygomis, ir pasiteiravusi, ar nevertėjo diplomantei periodinius ir tęstinius leidinius atskirti nuo knygų ir pateikti skyrių gale*.⁵⁹ Diplominio darbo apie B. Sruogos biblioteką autorei docentė pareiškusi savo dvejonę dėl tiks-

lingumo įtraukti į asmeninės B. Sruogos bibliotekos sudėtį jo žmonos ir dukros knygas, esą, ar ne tikslingiau būtų tokias knygas pateikti atskirame skyriuje? Mūsų nuomone, tai nereikštų, kad jos nesusijusios su B. Sruoga, kad jis jomis nesinaudojo ir pan.⁶⁰ Pateikti pastabų pavyzdžiai rodo, jog to meto Lietuvos knygotyrininkams ir bibliografams nebuvo svetima patirtis, bet turėta ir sava pozicija. Paprastai tokio pobūdžio diplominiai darbai turėjo įvadinę dalį, kurioje aptariama katalogo sudarymo metodika, pateikiami svarbiausi vieno ar kito rašytojo biografiniai duomenys, tiesiogiai susiję su jo asmenine biblioteka, ir analizės rezultatai, gauti remiantis antroje darbo dalyje sudarytu knygų ir kitų spaudinių, peržiūrėtų *de visu*, sąrašu – arba visos bibliotekos, arba kokio nors rinkinio, pavyzdžiui, autografuotų knygų, nelygu tyrimo

45 ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis: 1977 metai* [rankraštis]. VUB RS, F141–1154, lapai nesunumeruoti: 77.XI.3 įrašas.

46 ZAKARKAITĖ, Saulė. *Petro Cvirkos asmeninė biblioteka*: katalogas: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas doc. V. Žukas. Vilnius, 1975. 268, [1] lap. VUB RS, F85–3725.

47 JANELIŪNAITĖ, Laimutė. *Balio Sruogos biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Vadovas e. prof. p. V. Žukas. Vilnius, 1977. 293 lap. VUB RS, F85–2972.

48 KUBILINSKAITĖ, Violeta. *Kosto Kubilinsko asmeninė biblioteka*: katalogas: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1977. 177, [1] lap. VUB RS, F85–3816.

49 RAIŠYTĖ, Rima. S. *Kymantaitės-Čiurlionienės biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Vadovas e. prof. p. V. Žukas. Vilnius, 1977. 129 lap. VUB RS, F85–2977.

50 MALAKAUSKAITĖ, Janina. K. *Borutos biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Vadovas e. prof. p. V. Žukas. Vilnius, 1978. 60 lap. VUB RS, F141–485.

51 RADZEVIČIENĖ, Konstancija. A. *Venclovai autografuotų knygų katalogas*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1980. 166 lap. VUB RS, F141–490.

52 LATAKAITĖ, Jadvyga. J. *Tumas-Vaižgantas – bibliofilas*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1982. 57 lap. VUB RS, F141–481.

53 PIKTURNAITĖ-JAUNIENĖ, V. V. *Krėvės*

biblioteka: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1984. 107 lap. VUB RS, F85–3958.

54 KAUNIENĖ, Vida. I. *Simonaitytės asmeninė biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1989. 209 lap. Darbas saugomas Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (be signatūros).

55 ALEKSEJŪNAITĖ, Virginija. *Rašytojų asmeninės bibliotekos – literatūros istorijos šaltinis*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1988. 82 lap. VUB RS, F85–4004.

56 ALEKSEJŪNAITĖ, Virginija. *Rašytojų asmeninės bibliotekos – literatūros istorijos šaltinis*: kursinis darbas [rankraštis]. Vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1987. 40 lap. VUB RS, F141–957.

57 ŽUKAS, V. *Atsiliepimas apie stud. S. Zakarkaitės dipl. darbą „Petro Cvirkos biblioteka. Katalogas“* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1975.V.16. 1 lap. VUB RS, F85–3725.

58 BASIULIS, J. V. *Kubilinskaitės diplominio darbo „Kosto Kubilinsko asmeninė biblioteka“ recenzija* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 77.05.23. VUB RS, F85–3816, lap. 2.

59 STONIENĖ, V. *Rimos Raišytės diplominio darbo „S. Kymantaitės-Čiurlionienės biblioteka“ recenzija* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1977.V.23. VUB RS, F85–2977, lap. 2.

60 STONIENĖ, V. L. *Janeliūnaitės diplominio darbo „Balio Sruogos biblioteka“ recenzija*: [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1977.V.23. VUB RS, F85–2972, lap. 2.

tema. Neatskiriamas tokių diplominių darbų elementas yra ir pagalbinės rodyklės, pavyzdžiui, pavardžių, antraščių, dedikacijų autorių ir kt.

Kalbamuojų laikotarpiu „Bibliotekų darbo“ ir „Naujų knygų“ žurnaluose bei kituose leidiniuose buvo paskelbta ir dar keletas kitų autorių atliktų rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimų arba istoriografinių apžvalgų vienu ar kitu aspektu. Antai apie paties A. Venclovos 1968 m. tuometinei Respublikinei bibliotekai padovanotą 598 autografuotų knygų rinkinį ir tuometiniam Lietuvių kalbos ir literatūros institutui perduotą lituanistinę literatūrą bei kitus rašytojo asmeninės bibliotekos aspektus rašė bibliografė Birutė Mituzienė⁶¹. To paties rašytojo biblioteką trumpai apžvelgė, taip pat ir A. Gudaičio-Guzevičiaus santykį su knyga atskleidė tuometinė Maironio lietuvių literatūros muziejaus direktorė Marija Macijauskienė⁶². Apie Petro Cvirkos memorialiniame muziejuje saugomose rašytojui priklausiusiose knygose esamas skaitymo žymes ir pastabas parašė 1979 m. „Nemune“ rašė muziejinininkė Ineza Janonytė⁶³, o praėjus trims dešimtims metų tas pačias išžvalgą ji vėl į dienos šviesą iškėlė „Varpų“ puslapiuose⁶⁴. Šiek tiek žinių apie savo dėdės poeto Fausto Kiršos biblioteką ir jos likimą pateikė Alpas Liepsnonis⁶⁵, o su K. Borutos bibliotekos autografuotomis knygomis „Bibliotekų darbo“ skaitytojus supažindino E. Borutaitė-Makariūnienė⁶⁶. 1985 m. D. Kaunas „Naujų knygų“ žurnalo puslapiuose aptarė I. Simonaitytės knygų marginalijas ir ženklus – nuosavybės įrašus, ekslibrisus, dedikacijas ir kt.⁶⁷ Praėjus aštuoneriems metams, 1993-aisiais, bibliofilijos apybraižų rinkinyje *Donelaičio žemės knygiai* jis savo tyrimą gerokai išplėtojo ir paskelbė jį antrašte „Rašytojos biblioteka“⁶⁸. Dedikacijų I. Simonaitytės knygose apžvalgai buvo skirta ir Vidos Gimbutytės 1989 m. publikacija „Tarybinėje Klaipėdoje“⁶⁹.

1987 m. lapkričio 19–20 d. tuometiniame Lietuvių kalbos ir literatūros institute vyko mokslinė konferencija, skirta Maironio 125-osioms gimimo metinėms. Jubiliejinių renginių medžiaga ir konferencijoje perskaitytų pranešimų pagrindu parengti straipsniai 1990 m. išėjo atskiru leidiniu *Literatūra ir kalba* (t. XXI). Jame randame Genovaitės Navašinskienės paskelbtą tyrimą „Maironio memorialinė biblioteka“⁷⁰, kuriame kalbama apie rašytojo bibliotekos dalį – 795 vienetus spaudinių, saugomų tuometiniame Lietuvos literatūros muziejuje. Be to, darbo autorė sudarė „Maironio memorialinės bibliotekos katalogą“, kuriame suregistruoti visi Maironio memorialinės bibliotekos spaudiniai, saugomi muziejuje, taip pat sąrašą spaudinių, kurie 1946–1948 m. muziejaus inventoriaus knygose buvo įrašyti, bet dėl įvairių priežasčių vėliau iš fondų išimti ar dingę⁷¹. Nijolė Lietuvninkaitė dar 1988 m. paskelbtame straipsnyje pirmą kartą aptarė J. Tumo-Vaižganto asmeninės bibliotekos sudėtį kalbiniu ir teminiu principais, taip pat knygos ženklus, kuriuos ji suskirsčiusi į rašytojo asmeninius knygų ženklus ir marginalijas bei autorių dedikacijas⁷². J. Tumui-Vaižgantui priklausiusių knygų tyrinėjimus ta pati autorė tęsė ir vėlesniaisiais

jau nepriklausomos Lietuvos metais⁷³. Pažymėtina, kad bene pirmą kartą J. Tumo-Vaižganto santykį su knyga nagrinėjo ir kai kuriuos jo bibliotekos likimo klausimus aptarė A. Merkelis *XXVII knygos mėgėjų metraščio* antrajame tome⁷⁴.

Apibendrinant Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimus iki 1990-ųjų metų ir atsižvelgiant į tai, kad jie suintensyvėjo tik aštuntojo dešimtmečio antroje pusėje, reikia pažymėti, kad per gana trumpą laikotarpį buvo pasiekta nemažo įdirbio. Temos aktualumą ir jos plėtojimo poreikį suvokę visi žymiausi to meto knygotyros mokyklos atstovai – pirmiausia V. Žukas, prof. Levas Vladimirovas, V. Stonienė, doc. Žiedunė Zaveckienė, J. Basiulis, D. Kaunas, dėstytoja Vanda Jurkuvėnienė ir kiti. Antai dar 1978 m. sausio 13 d. vykusiame Lietuvos SSR savanoriškosios knygos bičiulių draugijos Vilniaus universiteto pirminės organizacijos narių atskaitiniame-rinkiminiame susirinkime buvo pažymėta, jog *mirusių rašytojų bibliotekų inventorizavimas* – tai *įdomi nauja darbo forma*.⁷⁵ O Lietuvos SSR rašytojų sąjunga net buvo atsiuntusi padėką V. Žukui ir jo studentams už tai, kad jie aprašė rašytojo A. Pakalnio biblioteką.⁷⁶

61 MITUZIENĖ, Birutė. Meilė knygai: Antano Venclovos biblioteka. *Naujos knygos*, 1978, nr. 3, p. 38–40.

62 MACIJAUŠKIENĖ, Marija. Rašytojai ir knygos. *Bibliotekų darbas*, 1979, nr. 4, p. 36.

63 JANONYTĖ, Ineza. Didžioji mokykla. *Nemunas*, 1979, nr. 3, p. 13.

64 JANONĖ, Ineza Juzefa. Petras Cvirka ir jo biblioteka. *Varpai*, 2010 (25), p. 234–237.

65 LIEPSNONIS, Alpas. Poeto biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1985, nr. 12, p. 30.

66 BORUTAITĖ-MAKARIŪNIENĖ, Eglė. „Lietuviškojo atžalyno vyriausiam girininkui...“: Kazio Borutos biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1987, nr. 3, p. 34–36.

67 KAUNAS, Domas. I. Simonaitytės knygų marginalijos ir ženklai. *Naujos knygos*, 1985, nr. 4, p. 40–42.

68 KAUNAS, Domas. Rašytojos biblioteka. Iš KAUNAS, Domas. *Donelaičio žemės knygiiai*: bibliofilijos apybraižos. Vilnius, 1993, p. 248–263.

69 GIMBUTYTĖ, V. Dedicacijos I. Simonaitytės knygoje. *Tarybinė Klaipėda*, 1989, birželio 7.

70 NAVAŠINSKIENĖ, Genovaitė. Maironio memorialinė biblioteka. Iš *Literatūra ir kalba*. T. XXI. Maironis. Vilnius, 1990, p. 185–196.

71 NAVAŠINSKIENĖ, Genovaitė. Maironio me-

morialinės bibliotekos katalogas. Ten pat, p. 686–736.

72 LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. Juozo Tumo-Vaižganto biblioteka. *Knygotyra*, 1988, t. 16(23), p. 49–57.

73 LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. Asmeninių knygų rinkiniai Kauno universiteto bibliotekoje 1923–1950 metais. *Knygotyra*, 1991, t. 18(25), p. 59; Amžininkų dedikacijos Vaižgantui. *Metai*, 1994, nr. 8–9, rugpjūtis-rugsėjis, p. 134–143; Asmeninė biblioteka istorijos kryžkelėje: Juozo Tumo-Vaižganto ir Stanislovo Didžiulio knygų likimai. Iš *Asmeninė biblioteka – tautos istorinės atminties dalis*. Sudarytojai Genovaitė Astrauskienė, Arvydas Karaska. Panevėžys, 1998, p. 17–19.

74 MERKELIS, A. Vaižgantas ir knyga. *XXVII knygos mėgėjų metraštis*. Kaunas, 1937, t. II, p. 9–18.

75 SKBD Vilniaus V. Kapsuko Universiteto Pirminės organizacijos narių atskaitinio-rinkiminio susirinkimo, įvykusio 1978 m. sausio mėn. 13 d., protokolas [mašiniškis]. 1978. VUB RS, F47–2104.

76 RAGUOTIENĖ, Genovaitė. *Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos katedrų knygos bičiulių veikla* [rankraštis]. 1978.I.11. VUB RS, F47–2104. Yra išlikusios paties V. Žuko užfiksuotos darbo su A. Pakalnio asmeninės bibliotekos knygomis akimirkos: *Einu į rašyt. A. Pakalnio butą su studentėmis*

L. Vladimirovas jau devintojo dešimtmečio pabaigoje yra akcentavęs asmeninę biblioteką rašytojo gyvenime ir kūryboje atliekant svarbią funkciją. Todėl, anot jo, *šiam svarbiam aspektui reikia kreipti didesnę dėmesį tiriant rašytojų literatūrinę praktiką*.⁷⁷ Pažymėtina ir tai, kad 1977 m. L. Vladimirovas vadovavo Vilniaus universiteto studentės Almos Zapkutės diplominiam darbui tema, „XX a. vilniečių rašytojų archyvai Vilniaus Rašytojų memorialiniame muziejuje ir jo informacinis aparatas“⁷⁸, kuriame fragmentiškų duomenų pateikta apie rašytojų L. Giros, A. Gudaičio-Guzevičiaus, Kazio Inčiūros, V. Mozūriūno, A. Venclovos ir kt. asmenines bibliotekas. O J. Basiulis diplominį darbą „A. Venclovai autografuotų knygų katalogas“ net yra siūlęs *įj paremagavus <...> išleisti, kad jis taptų ne archyvinio dokumentu, o būtų prieinamas A. Venclovos kūrybos ir gyvenimo tyrinėtojams*.⁷⁹

LIETUVOS RAŠYTOJŲ ASMENINIŲ BIBLIOTEKŲ TYRIMAI ATKŪRUS ŠALIES NEPRIKLAUSOMYBĘ

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimas atvėrė tyrėjams naujų galimybių šiame mokslo veiklos bare. Tapę prieinami archyviniai šaltiniai ir skelbiami buvusių tremtinių atsiminimai teikia pagrindo naujoms jau anksčiau tirtų rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimų interpretacijoms ir leidžia į dienos šviesą iškelti žinias apie iki tol tyrėjų dėl vienokių ar kitokių priežasčių netyrinėtas bibliotekas. Antai jau 1991 m. Lietuvos mokslų akademijos bei Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto sudarytame dokumentų rinkinyje *Rašytojas pokario metais* konstatuojama, jog iš į Vakarų pasitraukusių rašytojų Henriko Radausko, Stasio Santvaro ir buvusių ministrų bibliotekų *dalis pačių vertingiausių knygų atsідūrė P. Cvirkos ir kitų to meto aktyvistų bibliotekose, dalis buvo perduota Lietuvos rašytojų sąjungos Kauno filialui*.⁸⁰ O buvęs politinis tremtinys Eduardas Vodzinskas savo atsiminimuose aprašo šįkart jau ir A. Venclovą kompromituojantį epizodą: *Iš kitų J. Keliuotį pažinojusių išgirdau, jog jis turėjo kelis tūkstančius knygų, kad kai jį pirmąjį kartą einantį Kauno gatve suėmė (tada aš buvau su juo kartu saugumo rūsyje), tai jo butą aplankė Antanas Venclova ir, išsiringęs šūsnį knygų, išsigabeno jas į savo namus...*⁸¹

2005 m. paskelbtame gausiais archyviniais šaltiniais besiremiančiame Jono Šlekio tyrime, skirtame rašytojo Kazio Puidos, staiga mirusio 1945 m. sausio pabaigoje, bibliotekos likimo peripetijoms atskleisti, atsiveria poeto ir vertėjo Aleksio Churgino ir Abraomo Kleino nusikaltimai grobiant knygas⁸². 2004 metais dėmesio sulaukusi ir nuo sovietų rankos 1941 m. pabaigoje žuvusio rašytojo Antano Skripkausko biblioteka bei jos likimas⁸³. Ta pati autorė, Gražina Narbutaitė, dar 1997 m. „Knygotyroje“ buvo paskelbusi iš Kalniškių (Šiaulių apskritis) kilusio poeto Jono Krikščiūno-Jovaro asmeninės bibliotekos, kuri, pasak autorės, buvusi viena didžiausių Lietuvos kaime, išsamaus tyrimo rezultatus⁸⁴.

Nepriklausomybė atvėrė duris ir, kaip paaiškėjo, į neapbrėpiamą K. Korsako asmeninės bibliotekos pasaulį, susidedantį net iš 12 200 vienetų spaudinių. Pasirodo, K. Korsako būta tikro bibliofilo ir jo dukros Ingridos Korsakaitės, tvarkingos ir besirūpinusios tėvo bibliotekos likimu, laukusi ne viena staigmena⁸⁵. Antai sužinome, jog Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos deputato asmeninėje bibliotekoje būta *slaptų kampelių*, kuriuose per visą sovietmetį prieglobstį radęs tiek gana gausus pokario išėivijos knygų rinkinys, tiek literatūra apie didžiausius XX amžiaus tironus ir autokratus bei įvairių politinių doktrinų skelbėjus, taip pat nusikaltimus žmonijai liudijantys leidiniai. Čia būta ir garsiosios Adolfo Hitlerio *Mein Kampf* bei visos šūsnies fiurerį šlovinančių leidinių. Dar viename slaptame bibliotekos kampelyje besiglaudę erotinės tematikos leidiniai. O apatinėje uždaroje lentynų dalyje ar antrose knygų eilėse nuo svetimos akies besislėpusios ir M. Biržiškos sukauptos vertybės⁸⁶.

Kita pastaraisiais metais išryškėjusi rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimų tendencija – tai dėmesys lietuvių išėivijos rašytojų bibliotekoms, pargrįžusioms į Lietuvą. Įdirbio turi Maironio lietuvių literatūros muziejus, sukaupęs gausius išėivijų

surašinėti jo knygy. Atskyrėm knygas su dedikacijomis, su įrašais ir pabraukymais. Sudarėm atskirus sąrašus.

Be to, atrinkau dar satyros ir žumoro žanro knygas – jos artimiausios A. Pakalnio kūrybai. Pasiūliau Literatūros muziejui jas paimti. M. Zascenkos knygoje „Paskutinis nemalonus“ (V, 1964) forzace [= priešlapyje – I. L.] radau tokį A. Pakalnio įrašą: „Kai žmogus juokiasi, su juo juokiasi visas pasaulis, o kai verkia – verkia vienas“. Žr.: ŽUKAS, Vladas. Dienoraštis: 1977 metai [rankraštis]. VUB RS, F141–1154, lapai nesunumeruoti: 77.XI.30 įrašas.

77 VLADIMIROVAS, L. *Diplomantės Virginijos Aleksejūnaitės diplominio darbo „Rašytojų asmeninės bibliotekos – literatūros istorijos šaltinis“, vadovas prof. V. Žukas, recenzija* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1988.V.29. VUB RS, F85–4004, lap. 2.

78 ZAPKUTĖ, Alma. *XX a. vilniečių rašytojų archyvai Vilniaus Rašytojų memorialiniame muziejuje ir jo informacinis aparatas: diplominis darbas* [mašinarštis]. Darbo vadovas doc. L. Vladimirovas. Vilnius, 1977. 76 lap. VUB RS, F85–3913.

79 BASIULIS, J. *Atsiliepimas apie Konstancijos Radevičienės diplominį darbą „A. Venclovai autografuoti knygų katalogas“* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 80.06.16. VUB RS, F141–490, lap. 4.

80 A. Petkevičienės pareiškimas Lietuvos TSR Ra-

šytojų sąjungai: nuorašas. 1945-V-26 d. Iš *Rašytojas pokario metais: dokumentų rinkinys*. Sudarė Laima Arnatkevičiūtė, Jolanta Barkauskaitė, Rūta Brūzgienė ir kt. Vilnius, 1991, p. 35–37 (žr. 1 komentarą).

81 VODZINSKAS, Eduardas. J. Keliuotis palydėjo žvilgsniu. *Trentinys*, 1996, sausis, nr. 3(192), p. 7.

82 ŠLEKYS, Jonas. Karolio Račkausko-Vairo rūpestis Kazio Puidos kultūriniu palikimu. Iš *Kazys Puida lietuvių literatūros moderninimo baruose: mokslinės konferencijos, skirtos Kazio Puidos 120-osioms gimimo metinėms, pranešimai*. Vilnius, 2005, p. 108–141.

83 NARBUTAITĖ, Gražina. Iš užmaršties: rašytojo Antano Skripkausko bibliotekos likimas. *Bibliografija: 2004*, 2006, p. 47–49.

84 NARBUTAITĖ, Gražina. Poeto Jovaro asmeninė biblioteka. *Knygotyra*, 1997, t. 33, p. 154–166.

85 KORSAKAITĖ, Ingrida. Apie asmeninę Kosto Korsako biblioteką. Iš *Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedra 1940–2000*. Sudarė Giedrius Viliūnas. Vilnius, 2002, p. 177–186.

86 Baigiantis karui K. Korsakas iš Rusijos sugrįžo į Vilnių ir apsigyveno pasitraukusio į Vakarus M. Biržiškos paliktame bute, kuriame rado ir jo biblioteką. Apie tai žr. plačiau: Ten pat; ŽUKAS, Vladas. *Kostas Korsakas: prisiminimai*. Vilnius, 2005, p. 80, 123.

rašytojų archyvus. Minėtini šio muziejaus parengti leidiniai-katalogai, išėję „Archyvų“ serija. Juose randame rašytojų Antano Vaičiulaičio⁸⁷ ir Bernardo Brazdžionio⁸⁸ memorialinių bibliotekų tyrimus, gausiai iliustruotus vaizdais. Reikia pažymėti, kad Bern. Brazdžionio biblioteka ne kartą sulaukusi dėmesio 2007 metais, kai minėtos jo gimimo 100-osios metinės. Antai Maironio lietuvių literatūros muziejuje vykusioje mokslinėje konferencijoje „Nuo Maironio iki Bern. Brazdžionio: tarp tradicijų ir modernizmo“ perskaitytas Redos Rėklytės pranešimas ir jo pagrindu parengtas straipsnis „Maironio knygos Bernardo Brazdžionio memorialinėje bibliotekoje“⁸⁹. Tais pačiais metais autorė dalyvavo ir Lietuvių literatūros ir tautosakos institute vykusioje mokslinėje konferencijoje, kur perskaitė pranešimą „Bernardo Brazdžionio memorialinės bibliotekos knygos“, 2008-aisiais paskelbtą leidinyje *Per pasaulį keliauja žmogus*⁹⁰. „Literatūros ir meno“ laikraščio puslapiuose vėlgi R. Rėklytė įskaitytojus tąkart jau prabilusi ir paties Bern. Brazdžionio lūpomis – „Prašau į mano biblioteką...“⁹¹ Verta paminėti ir kitus minėto muziejaus „Archyvų“ serijos leidinius, pavyzdžiui, skirtą S. Nėriai, nes jame esama vaizdų iš rašytojos memorialinės bibliotekos⁹², taip pat atliekančių savo populiarinąją funkciją.

Vaizdų iš vieno ar kito rašytojo memorialinės bibliotekos aptinkame to paties⁹³ ir kitų muziejų parengtuose leidiniuose, pavyzdžiui, kad ir Antano Baranausko ir Antano Vienuolio-Žukausko memorialinio muziejaus sudarytame kataloge, skirtame A. Vienuoliui-Žukauskui⁹⁴. Minėtinas ir Panevėžio kraštotyros muziejaus 2012 m. parengtas katalogas *Gabrielės Petkevičaitės-Bitės memorialinis palikimas Panevėžio kraštotyros muziejuje*, kuriame, be kitko, randame ir knygų, brošiūrų bei periodikos leidinių iš rašytojos asmeninės bibliotekos sąrašą⁹⁵.

Apskritai reikia pažymėti, kad nepriklausomos Lietuvos laikotarpiu viena ar kita rašytojo asmeninė biblioteka tam tikrais aspektais daugiau dėmesio susilaukia iš atminties institucijų darbuotojų nei iš knygotyros, bibliotekininkystės ar literatūros mokslininkų. Pastariesiems teatstovauja, be jau minėtų kelių autorių, prof. Arvydo Pacevičiaus⁹⁶, dr. Tomo Petreikio⁹⁷ ir šių eilučių autorės⁹⁸ atlikti tyrimai. Remiantis išlikusiais asmeninių bibliotekų knygų egzemplioriais ir juose esamais nuosavybės įrašais, pastabomis, dedikacijomis ir antspaudais, pirmieji du darbai skirti Žemaičių vyskupo, švietėjo ir rašytojo Motiejaus Valančiaus, trečiasis – anykštėno vaistininko ir rašytojo A. Vienuolio-Žukausko mažiau atskleistų ar visiškai nežinomų jų biografijų epizodų atodangoms.

Šiandien tapo įprasta tai, jog viena ar kita šalies biblioteka ar muziejus, perėmęs kurio nors rašytojo asmeninę biblioteką, apie tai gana plačiai viešina vietinėje miesto ar rajono spaudoje. Kaip pavyzdį galima paminėti rašytojo Kazimiero Barėno atvejį. 2007 m. pabaigoje jo archyvas kartu su biblioteka buvo perduotas Panevėžio apskrities Gabrielės Petkevičaitės-Bitės viešajai bibliotekai. Apie tai rašyta ne vieną

kartą⁹⁹. Arba tyrimui ar apžvalgai pasirenkamas kuris nors vienas perimtos rašytojo bibliotekos aspektas. Pavyzdžiui, spaudoje ne kartą rašyta apie prozininkės ir poetės Alės Rūtos autografuotų leidinių kolekciją, jos pačios padovanotą Rokiškio „Romuvos“ gimnazijos bibliotekai¹⁰⁰. Taip pat rašyta apie dedikacinius įrašus, rastus rašytojo marinisto Igno Piktornos nacionalinei Martyno Mažvydo bibliotekai 2007 metų kovo mėnesį po jo mirties žmonos perduotose knygose¹⁰¹. Žinoma, tokio pobūdžio straipsneliai nepretenduoja į mokslinius tyrimus, bet jie taip pat svarbūs temos istoriografijai, nes užfiksuojamos tam tikros žinios apie asmeninę biblioteką ir jos buvusį savininką.

Išvados

Apibendrinant galima teigti, kad praėjusio amžiaus aštuntojo dešimtmečio antroje pusėje knygotyriminko V. Žuko iniciatyva imti kryptingai vykdyti Lietuvos rašytojų asmeninių bibliotekų tyrimai per beveik pusšimtį metų, akivaizdu, subrandino savitas tradicijas šiame knygotyros bare ir šiandien turime gana

87 Antano Vaičiulaičio (1906–1992) rinkinys Maironio lietuvių literatūros muziejuje. Iš *Antanas Vaičiulaitis*: archyvai. [Sudarytoja ir teksto autorė Virginija Paplauskienė]. Kaunas, 2006, p. 9–14, 217.

88 RĖKLYTĖ, Reda. Bernardo Brazdžionio memorialinės bibliotekos knygos. Iš *Bernardas Brazdžionis*: archyvai. [Parengė Jūratė Ivanauskienė, Reda Rėklytė]. Kaunas, 2007, p. 101–105, 106–108.

89 RĖKLYTĖ, Reda. Maironio knygos Bernardo Brazdžionio memorialinėje bibliotekoje. Iš *Nuo Maironio iki Bern. Brazdžionio*: tarp tradicijų ir modernizmo: mokslinės konferencijos medžiaga. [Parengė Raminta Antanaitienė]. Kaunas, 2007, p. 32–35.

90 RĖKLYTĖ, Reda. Bernardo Brazdžionio memorialinės bibliotekos knygos. Iš „*Per pasaulį keliauja žmogus*“: Bernardo Brazdžionio šimtmečiui. [Sudarytoja doc. dr. Rūta Brūzgienė]. Vilnius, 2008, p. 292–303.

91 RĖKLYTĖ, Reda. „Prašau į mano biblioteką...“ *Literatūra ir menas*, 2007, vasario 16, p. 4–5.

92 *Salomėja Nėris*: archyvai. [Parengė Ina Aleksaitienė, Raminta Antanaitienė, Aldona Ruseckaitė, Asta Vileniškytė]. Kaunas, 2004, p. 106–107.

93 *Maironio lietuvių literatūros muziejus*: istorija ir rinkiniai. [Autorė ir sudarytoja Aldona Ruseckaitė]. Kaunas, 2006, p. 58, 91, 93, 95, 97, 108, 117.

94 *Antanas Žukauskas-Vienuoelis*: iš muziejaus rinkinių. [Sudarytoja ir įžangos autorė Vida Zasiėnė]. Vilnius, 2007, p. 116–117.

95 *Gabrielės Petkevičaitės-Bitės memorialinis palikimas Panevėžio kraštotyros muziejuje*: katalogas. [Sudarytoja Sandra Libikienė]. Panevėžys, 2012, p. 50–60.

96 PACEVIČIUS, Arvydas. Asmeninė Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus biblioteka. *Informacijos mokslai*, 2002, t. 20, p. 106–112; Motiejus Valančius XIX a. knygos kultūroje. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 2002, t. 20, p. 49–71.

97 PETREIKIS, Tomas. Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius – sodininkas. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 2011, t. 35, p. 29–58.

98 LIEPAITĖ, Inga. Ką slepia antspaudas knygoje iš rašytojo Antano Vienuolio-Zukausko memorialinės bibliotekos? *Žemaičių bibliofilas*, 2014, lapkr. 8, nr. 6, p. 6, 11.

99 VĖLAVIČIENĖ, Silvija. Iš saujos derliaus – visas aruodas: Kazimiero Barėno šimtmečiui. *Tarp knygų*, 2008, sausis, p. 25; STOKIENĖ, Vilija. Rašytojas grįžta į tėvynę. *Tarp knygų*, 2008, kovas, p. 34 ir kt.

100 KISELYTĖ, Reda. Šilti ir nuoširdūs įrašai. *XXI amžius*, 2006 07 05, p. 4, 5 ir kt.

101 GYLIKIENĖ, Vitalija. „Ilgai, tu senas jūrų bastūne...“ *Tarp knygų*, 2007, gegužė, p. 24.

turtingą ir įvairiapusę šios temos istoriografiją. Kaip atskleidė atliktas tyrimas, Lietuvos rašytojų memorialinių bibliotekų tyrimų raida iki 1990-ųjų ir po 1990-ųjų metų nebuvo vienodai intensyvi ir produktyvi. Aptariamoms tematikoms tyrimai įgijo kryptingumą ir suintensyvėjo tik aštuntojo dešimtmečio antroje pusėje ir pirmuoju etapu per gana trumpą laikotarpį buvo pasiekta nemažo įdirbio. Į šį knygotyros barą daugiau ar mažiau įsitraukė žymiausi to meto knygotyrininkai ir bibliografai, taip pat vienas kitas bibliotekų ir muziejų darbuotojas. Istoriografiją gerokai papildė ir Vilniaus universiteto studentų parengti diplominiai darbai, skirti vieno ar kito rašytojo asmeninės bibliotekos tam tikriems aspektams iširti. Daugiausia dėmesio iki šiol sulaukė žymių sovietinių rašytojų memorialinės bibliotekos. Kaip parodė tyrimas, metodinės patirties tąkart buvo semiamasi iš analogiškų rusų rašytojams skirtų darbų. Tačiau ilgainiui formavosi savas kritinis požiūris ir pozicijos, nusistovėjo tyrimų metodika, savitas požiūris į tiriamą objektą ir jo reikšmę Lietuvos kultūrai bei istorijai, taip pat įgyta suvoktis apie tokio pobūdžio tyrimams aktualių šaltinių bazę. Galiausiai nusistovėjo ir tokių tyrimų pavyzdinė struktūra. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, rašytojų memorialinių bibliotekų tyrimai, akivaizdu, nors ir įgijo naujų kryptių bei galimybių, visgi gerokai priblėso. Tokią situaciją galėjo lemti nepriklausomos Lietuvos akademinės bendruomenės formuojamos naujos prioritetinės mokslinių tyrimų kryptys, taip pat atsiradusios galimybės imtis iki tol mažai ar visai netirtų knygotyros temų. Nors periodinėje spaudoje gana dažnokai akys užkliūva už atminties institucijų atstovų parengtų straipsnelių apie miesto ar rajono bibliotekai, ar muziejui vieno ar kito rašytojo perduotą asmeninę biblioteką bei kitų iniciatyvų, knygotyrininkai šiandien tam skiria per mažai dėmesio. Galima viltis, kad Lietuvos rašytojų asmeninėms bibliotekoms skirtoje nacionalinėje mokslinėje konferencijoje perskaitytų pranešimų pagrindu parengti straipsniai, sugulsiantys į vieną „Knygotyros“ tomą, labiau suaktualins šią knygotyros mokslinių tyrinėjimų kryptį, be to, taps paskata ir tolesniems tyrimams bei darbams. Reikia pripažinti, kad vis dar neturime nė vieno spausdintinio rašytojo memorialinės bibliotekos katalogo. Neplėtojome ir diskusijų tokių katalogų poreikio, paskirties bei jų sudarymo metodikos klausimais. Manytina, kad parengti rašytojų asmeninių bibliotekų katalogai atskleistų ne tik vieno ar kito rašytojo individualius skaitymo pomėgius ir jo knygų kolekcionavimo ypatumus, bet kartu galėtų išryškinti ir vienos epochos tos pačios profesijos atstovų asmeninių bibliotekų bendrybes bei skirtumus. Tai taps įmanoma, kai turėsime ir galėsime palyginti bent kelis konkretaus gyvenamojo meto rašytojų asmeninių bibliotekų katalogus.

1. ALEKSEJŪNAITĖ, Virginija. *Rašytojų asmeninės bibliotekos – literatūros istorijos šaltinis*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1988. 82 lap. VUB RS, F85–4004.
2. ALEKSEJŪNAITĖ, Virginija. *Rašytojų asmeninės bibliotekos – literatūros istorijos šaltinis*: kursinis darbas [rankraštis]. Vadovas: prof. V. Žukas. Vilnius, 1987. 40 lap. VUB RS, F141–957.
3. BASIULIS, J. *Atsiliepiamas apie Konstancijos Radzevičienės diplominį darbą „A. Venclovai autografuotų knygų katalogas“* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 80.06.16. 4 lap. VUB RS, F141–490.
4. BASIULIS, J. V. *Kubilinskaitės diplominio darbo „Kosto Kubilinsko asmeninė biblioteka“ recenzija* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 77.05.23. 3 lap. VUB RS, F85–3816.
5. GALAUNĖ, Paulius. *Laiškas V. Žukui* [rankraštis]. 1976.I.8. 1 lap. VUB RS, F141–236.
6. JANELIŪNAITĖ, Laimutė. *Balio Sruogos biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Vadovas e. prof. p. V. Žukas. Vilnius, 1977. 293 lap. VUB RS, F85–2972.
7. KAUNIENĖ, Vida. *I. Simonaitytės asmeninė biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1989. 209 lap. Darbas saugomas Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (be signatūros).
8. KUBILINSKAITĖ, Violeta. *Kosto Kubilinsko asmeninė biblioteka*: katalogas: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1977. 177, [1] lap. VUB RS, F85–3816.
9. LATAKAITĖ, Jadvyga. *J. Tumas-Vaižgantas – bibliofilas*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas: prof. V. Žukas. Vilnius, 1982. 57 lap. VUB RS, F141–481.
10. MALAKAUSKAITĖ, Janina. *K. Borutos biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Vadovas e. prof. p. V. Žukas. Vilnius, 1978. 60 lap. VUB RS, F141–485.
11. PIKTURNAITĖ-JAUNIENĖ, V. V. *Krėvės biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1984. 107 lap. VUB RS, F85–3958.
12. RADZEVIČIENĖ, Konstancija. *A. Venclovai autografuotų knygų katalogas*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas prof. V. Žukas. Vilnius, 1980. 166 lap. VUB RS, F141–490.
13. RAGUOTIENĖ, Genovaitė. *Bibliotekininkystės ir Mokslinės informacijos katedrų knygos bičiulių veikla* [rankraštis]. 1978.I.11. VUB RS, F47–2104.
14. RAIŠYTĖ, Rima. S. *Kymantaitės-Čiurlionienės biblioteka*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Vadovas e. prof. p. V. Žukas. Vilnius, 1977. 129 lap. VUB RS, F85–2977.
15. SKBD Vilniaus V. Kapsuko Universiteto *Pirminės organizacijos narių ataskaitinio rinkiminio susirinkimo, įvykusio 1978 m. sausio mėn. 13 d., protokolas* [mašinėraštis]. 1978. VUB RS, F47–2104.
16. STONIENĖ, V. L. *Janeliūnaitės diplominio darbo „Balio Sruogos biblioteka“ recenzija*: [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1977.V.23. 2 lap. VUB RS, F85–2972.
17. STONIENĖ, V. *Rimos Raišytės diplominio darbo „S. Kymantaitės-Čiurlionienės biblioteka“ recenzija* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1977.V.23. 2 lap. VUB RS, F85–2977.
18. VLADIMIROVAS, L. *Diplomantės Virginijos Aleksejūnaitės diplominio darbo „Rašytojų asmeninės bibliotekos – literatūros istorijos šaltinis“, vadovas prof. V. Žukas, recenzija* [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1988.V.29. 2 lap. VUB RS, F85–4004.
19. ZAKARKAITĖ, Saulė. *Petro Cvirkos asmeninė biblioteka*: katalogas: diplominis darbas [mašinėraštis]. Mokslinis vadovas doc. V. Žukas. Vilnius, 1975. 268, [1] lap. VUB RS, F85–3725.
20. ZAPKUTĖ, Alma. *XX a. vilniečių rašytojų archyvai Vilniaus Rašytojų memorialiniame muziejuje ir jo informacinis aparatas*: diplominis darbas [mašinėraštis]. Darbo vadovas doc. L. Vladimirovas. Vilnius, 1977. 76 lap. VUB RS, F85–3913.
21. ŽUKAS, V. *Atsiliepiamas apie stud. S. Zakarkaitės dipl. darbą „Petro Cvirkos biblioteka. Katalogas“*

- [priedas prie diplominio darbo] [rankraštis]. 1975.V.16. 1 lap. VUB RS, F85–3725.
22. ŽUKAS, V. *Laiškas A. Mažiuliui* [rankraštis per kalkę]. 79.VII.12. VUB RS, F141–1156.
23. ŽUKAS, V. *Laiškas Ž. Mikšui* [rankraštis per kalkę]. 76.III.26. VUB RS, F141–1153.
24. ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1976 metai [rankraštis]. 1976. 488 lap. VUB RS, F141–1153.
25. ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1977 metai [rankraštis]. 1977. 682 lap. VUB RS, F141–1154.
26. ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1980 metai [rankraštis]. 1980. 466 lap. VUB RS, F141–1157.
27. ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1982 metai [rankraštis]. 1982. 477 lap. VUB RS, F141–1159.
28. ŽUKAS, Vladas. *Dienoraštis*: 1983 metai [rankraštis]. 1983. 489 lap. VUB RS, F141–1160.
29. ŽUKAS, Vladas. *Rašytojų bibliotekų tyrinėjimai. Rašytojo biblioteka – literatūros istorijos šaltinis*: juodraštis ir medžiaga [rankraštis]. B. m. 207 lap. VUB RS, F141–888.
- Publikuoti šaltiniai ir literatūra**
30. A. Petkevičienės pareiškimas Lietuvos TSR Rašytojų sąjungai: nuorašas. 1945-V-26 d. Iš *Rašytojas pokario metais*: dokumentų rinkinys. Sudarė Laima Arnatkevičiūtė, Jolanta Barkauskaitė, Rūta Brūzgienė ir kt. Vilnius: Vaga, 1991, p. 35–37.
31. *Antanas Žukauskas-Vienulis*: iš muziejaus rinkinių. [Sudarytoja ir įžangos autorė Vida Zasiėnė]. Vilnius: [Petro ofsetas], 2007. 119 p.
32. Antano Vaičiulaičio (1906–1992) rinkinys Maironio lietuvių literatūros muziejuje. Iš *Antanas Vaičiulaitis*: archyvai. [Sudarytoja ir teksto autorė Virginija Paplauskienė]. Kaunas: Maironio lietuvių literatūros muziejus, 2006, p. 9–14.
33. Asmeninė biblioteka [vedamasis]. *Komjaunimo tiesa*, 1955, kovo 24.
34. BIRŽIŠKA, M. Simano Daukanto biblioteka. *XXVII knygos mėgėjų metraštis*. Kaunas, 1937, t. II, p. 59–70. Tas pat: Iš BIRŽIŠKA, M. *Iš mūsų kultūros ir literatūros istorijos*. II knyga. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Humanitarinių mokslų fakulteto leidinys, 1938, p. 141–154.
35. BORUTAITĖ-MAKARIŪNIENĖ, Eglė. „Lietuviškojo atžalyno vyriausiam girininkui...“: Kazio Borutos biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1987, nr. 3, p. 34–36.
36. DAMBRAUSKAS, E. Asmeninė V. Lenino biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1970, nr. 2, p. 11.
37. *Gabrielės Petkevičaitės-Bitės memorialinis palikimas Panevėžio kraštotyros muziejuje*: katalogas. [Sudarytoja Sandra Libikienė]. Panevėžys: Panevėžio kraštotyros muziejus, 2012. 103, [1] p.
38. GYLIKIENĖ, Vitalija. „Ignai, tu senas jūrų bastūne...“ *Tarp knygų*, 2007, gegužė, p. 24.
39. GIMBUTYTĖ, V. Dedikacijos I. Simonaitytės knygoje. *Tarybinė Klaipėda*, 1989, birželio 7.
40. Iljičiaus biblioteka. *Agitatorius*, 1960, kovo 10.
41. ILJINA, Olga. Asmeninė, personalinė, privačioji? Dėl sąvokos *asmeninė biblioteka* apibrėžties. *Knygotyra*, 2006, t. 46, p. 138–152.
42. JANONĖ, Ineza Juzefa. Petras Cvirka ir jo biblioteka. *Varpai*, 2010 (25), p. 234–237.
43. JANONYTĖ, Ineza. Didžioji mokykla. *Nemunas*, 1979, nr. 3, p. 13.
44. KAUNAS, Domas. I. Simonaitytės knygų marginalijos ir ženklai. *Naujos knygos*, 1985, nr. 4, p. 40–42.
45. KAUNAS, Domas. Rašytojos biblioteka. Iš KAUNAS, Domas. *Donelaičio žemės knygiai*: bibliofilijos apybraižos. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1993, p. 248–263.
46. KIRLYTĖ, S. Asmeninė biblioteka. *Kultūros barai*, 1965, nr. 8, p. 40–41.
47. KIRLYTĖ, S. *Asmeninė biblioteka*. Vilnius: [s. n.], 1964. 44, [2] p.
48. KIRLYTĖ, Stefa. *Tavo knygos*. Vilnius: „Mokslas“, 1982. 84, [3] p.
49. KISELYTĖ, Reda. Šilti ir nuoširdūs įrašai. *XXI amžius*, 2006 07 05, p. 4, 5.
50. KORSAKAITĖ, Ingrida. Apie asmeninę Kosto Korsako biblioteką. Iš *Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedra 1940–2000*. Sudarė Giedrius Viliūnas. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2002, p. 177–186.
51. KORSAKAS, Kostas. Mano biblioteka. Iš KORSAKAS, Kostas. *Kovos įstatymas*: eilėraščiai. Masuva: LTSR valstybinė leidykla, 1943, p. 26–28.
52. KUBILAS, A. Knygų lentynos vaikų bibliotekoms: mūsų konsultacija. *Bibliotekų darbas*, 1967, nr. 4, p. 27–28.

53. LEBEDYS, J. Simano Daukanto biblioteka. *Lietuvių literatūros instituto darbai*, 1947, t. 1, p. 51–72. Tas pat: Iš LEBEDYS, Jurgis. *Lituanistikos baruose*. T. 1: studijos ir straipsniai. Vilnius: Vaga, 1972, p. 304–326.
54. LIEPAITĖ, Inga. Ką slepia antspaudas knygoje iš rašytojo Antano Vienuolio-Žukausko memorialinės bibliotekos? *Žemaičių bibliofilas*, 2014, lapkr. 8, nr. 6, p. 6, 11.
55. LIEPSNONIS, Alpas. Poeto biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1985, nr. 12, p. 30.
56. LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. Amžininkų dedikacijos Vaižgantui. *Metai*, 1994, nr. 8–9, rugpjūtis–rugsėjis, p. 134–143.
57. LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. Asmeninė biblioteka istorijos kryžkelėje: Juozo Tumo-Vaižganto ir Stanislovo Didžiulio knygų likimai. Iš *Asmeninė biblioteka – tautos istorinės atminties dalis*. Sudarytojai Genovaitė Astrauskienė, Arvydas Karaška. Panevėžys: [Nevėžio sp.], 1998, p. 17–22.
58. LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. Asmeninių knygų rinkiniai Kauno universiteto bibliotekoje 1923–1950 metais. *Knygotyra*, 1991, t. 18(25), p. 57–64.
59. LIETUVNINKAITĖ, Nijolė. Juozo Tumo-Vaižganto biblioteka. *Knygotyra*, 1988, t. 16(23), p. 49–57.
60. MACIJASKIENĖ, Marija. Rašytojai ir knygos. *Bibliotekų darbas*, 1979, nr. 4, p. 36.
61. *Maironio lietuvių literatūros muziejus*: istorija ir rinkiniai. [Autorė ir sudarytoja Aldona Ruseckaitė]. Kaunas: Maironio lietuvių literatūros muziejus, 2006. 175 p.
62. MERKELIS, A. Vaižgantas ir knyga. *XXVII knygos mėgėjų metraštis*. Kaunas, 1937, t. II, p. 9–18.
63. MITUZIENĖ, Birutė. Meilė knygai: Antano Venclovos biblioteka. *Naujos knygos*, 1978, nr. 3, p. 38–40.
64. NARBUTAITĖ, Gražina. Iš užmaršties: rašytojo Antano Skripkausko bibliotekos likimas. *Bibliografija*: 2004, 2006, p. 47–49.
65. NARBUTAITĖ, Gražina. Poeto Jovaro asmeninė biblioteka. *Knygotyra*, 1997, t. 33, p. 154–166.
66. NAVAŠINSKIENĖ, Genovaitė. Maironio memorialinė biblioteka. Iš *Literatūra ir kalba*. T. XXI. Maironis. Vilnius: Vaga, 1990, p. 185–196.
67. NAVAŠINSKIENĖ, Genovaitė. Maironio memorialinės bibliotekos katalogas. Iš *Literatūra ir kalba*. T. XXI. Maironis. Vilnius: Vaga, 1990, p. 686–736.
68. O kaip jūs tvarkote?.. [versta iš žurnalo *Čto čitat*, 1960, nr. 6]. *Naujos knygos*, 1961, nr. 3(15), p. 47–48.
69. PACEVIČIUS, Arvydas. Asmeninė Žemaičių vyskupo Motiejaus Valančiaus biblioteka. *Informacijos mokslai*, 2002, t. 20, p. 106–112.
70. PACEVIČIUS, Arvydas. Motiejus Valančius XIX a. knygos kultūroje. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 2002, t. 20, p. 49–71.
71. PANKAUSKAS, P. Vaikas ir knygos. *Kauno tiesa*, 1962, birž. 27.
72. PANKAUSKAS, V. Kiekvienuose namuose – bibliotekėlė. *Kauno tiesa*, 1960, bal. 13.
73. PETREIKIS, Tomas. Žemaičių vyskupas Motiejus Valančius – sodininkas. *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, 2011, t. 35, p. 29–58.
74. PIETARIS, M. Pasidalinkime patirtimi. *Naujos knygos*, 1963, nr. 6(30), p. 47.
75. RĖKLYTĖ, Reda. Bernardo Brazdžionio memorialinės bibliotekos knygos. Iš *Bernardas Brazdžionis*: archyvai. [Parengė Jūratė Ivanauskienė, Reda Rėklytė]. Kaunas: Maironio lietuvių literatūros muziejus, 2007, p. 101–105.
76. RĖKLYTĖ, Reda. Bernardo Brazdžionio memorialinės bibliotekos knygos. Iš „*Per pasaulį keliauja žmogus*“: Bernardo Brazdžionio šimtmečiui. [Sudarytoja doc. dr. Rūta Brūzgienė]. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2008, p. 292–303.
77. RĖKLYTĖ, Reda. Maironio knygos Bernardo Brazdžionio memorialinėje bibliotekoje. Iš *Nuo Maironio iki Bern. Brazdžionio*: tarp tradicijų ir modernizmo: mokslinės konferencijos medžiaga. [Parengė Raminta Antanaitienė]. Kaunas: Maironio lietuvių literatūros muziejus, 2007, p. 32–35.
78. RĖKLYTĖ, Reda. „Prašau į mano biblioteką...“ *Literatūra ir menas*, 2007, vasario 16, p. 4–5.
79. *Salomėja Nėris*: archyvai. [Parengė Ina Aleksaitienė, Raminta Antanaitienė, Aldona Ruseckaitė, Asta Vileniškytė]. Kaunas: Maironio lietuvių literatūros muziejus, 2004. 111 p.

80. SINKEVIČIUS, Klemensas. Kad knygos nebūtų „įnamės“... *Literatūra ir menas*, 1957, bal. 27.
81. STAPULIONIENĖ, Lygija. Asmeninė biblioteka. *Kultūros barai*, 1965, nr. 8, p. 42–43.
82. STOKIENĖ, Vilija. Rašytojas grįžta į tėvynę. *Tarp knygų*, 2008, kovas, p. 34.
83. ŠYVIENĖ, A. Kaip tvarkyti asmeninę bibliotekėlę? *Naujos knygos*, 1960, nr. 4(10), p. 61–62.
84. ŠLEKYS, Jonas. Karolio Račkausko-Vairo rūpestis Kazio Puidos kultūriniu palikimu. Iš *Kazys Puida lietuvių literatūros moderninimo baruose*: mokslinės konferencijos, skirtos Kazio Puidos 120-osioms gimimo metinėms, pranešimai. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 2005, p. 108–141.
85. TUMAS, J. *Lietuvių literatūros draudžiamąjį laiką paskaitos*: 1. Antanas Vienažindys, 2. Antanas Kriščiukaitis, 3. Ksaveras Sakalauskas, 4. Martynas Jankus. Kaunas: Valtybės spaustuvė, 1925. 176 p.
86. TUMAS, J. *Lietuvių literatūros paskaitos*: draudžiamasis laikas: lietuvių literatūra rusų raidėmis ir broliai Juškos-Juškevičiai. Kaunas: „Vaivos“ b-vės leidinys, 1924. 121, [3] p.
87. VAINAUSKAS, J. Knyga – brangus turtas. *Naujos knygos*, 1961, nr. 5(17), p. 47–48.
88. VAIRAS-RAČKAUSKAS, K. Apie asmeninę Petro Cvirkos biblioteką. *Literatūra ir menas*, 1958, gegužės 1, p. 3.
89. VAIRAS-RAČKAUSKAS, K. Asmeninė P. Cvirkos biblioteka. *Kauno tiesa*, 1958, kovo 22.
90. VAIRAS-RAČKAUSKAS, K. Autografuotos knygos Memorialiniame P. Cvirkos muziejuje. *Bibliotekų darbas*, 1958, nr. 3(13), p. 21–22.
91. VĖLAVIČIENĖ, Silvija. Iš saujos derliaus – visas aruodas: Kazimiero Barėno šimtmečiui. *Tarp knygų*, 2008, sausis, p. 23–25.
92. VILKIENĖ, V. Kuo papildysi savo bibliotekėlę? *Raudonoji vėliava*, 1961, bal. 23.
93. VODZINSKAS, Eduardas. J. Keliuotis palydėjo žvilgsniu. *Tremtinys*, 1996, sausis, nr. 3(192), p. 7.
94. ŽUKAS, Vladas. Antano Vienuolio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1977, nr. 10, p. 31–35.
95. ŽUKAS, Vladas. Asmeninės bibliotekos Lietuvoje XV–XVIII a. *Bibliotekų darbas*, 1976, nr. 12, p. 31–33; 1977, nr. 2, p. 33–34; nr. 6, p. 33–36; nr. 9, p. 31–33.
96. ŽUKAS, Vladas. *Bibliofilija praeityje ir dabar*. Vilnius: Mokslas, 1979. 42, [3] p.
97. ŽUKAS, Vladas. Dionizo Poškos biblioteka. Iš ŽUKAS, Vladas. *Literatūros pabarėse*. T. I. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2000, p. 50–90.
98. ŽUKAS, Vladas. Kazys Boruta. Iš ŽUKAS, Vladas. *Prisiminimų puslapiai*: pažinti kultūros žmonės. [Vilnius: Logotipas], 2002, p. 145–152. Tas pat: Apie Kazio Borutos biblioteką ir paveikslų rinkinį. Iš *Susitikimai su Kaziu Boruta*: atsiminimai. Sudarė Eglė Borutaitė-Makariūnienė. Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla, 2005, p. 301–307.
99. ŽUKAS, Vladas. Knygų pasaulyje. Iš *Profesorius Jurgis Lebedys*: [straipsnių rinkinys]. Sudarė Juozas Girdzijauskas. Vilnius: Mokslas, 1983, p. 70–81.
100. ŽUKAS, Vladas. Konstantino Jablonskio biblioteka. *Naujos knygos*, 1976, nr. 4, p. 42–44.
101. ŽUKAS, Vladas. *Kostas Korsakas*: prisiminimai. Vilnius: Ogamas, 2005. 158 p.
102. ŽUKAS, Vladas. Maironio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1987, nr. 10, p. 28–31.
103. ŽUKAS, Vladas. Mikalojaus Akelaičio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1983, nr. 7, p. 33–36. Tas pat: Iš ŽUKAS, Vladas. *Literatūros pabarėse*. T. I. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2000, p. 151–162.
104. ŽUKAS, Vladas. Petro Cvirkos biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1978, nr. 1, p. 31–35.
105. ŽUKAS, Vladas. Poeto Andriaus Vištelio biblioteka. *Bibliotekų darbas*, 1987, nr. 12, p. 29–32. Tas pat: Iš ŽUKAS, Vladas. *Literatūros pabarėse*. T. I. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2000, p. 175–188.
106. ŽUKAS, Vladas. Sofijos Čiurlionienės knygų pasaulis. *Bibliotekų darbas*, 1983, nr. 10, p. 31–34.
107. ŽUKAS, Vladas. Šeimos biblioteka. *Šeima*, 1986, nr. 10, p. 19–23.
108. ŽUKAS, Vladas. Vinco Mykolaičio-Putino dedikacijos. *Tarp knygų*, 2011, balandis, p. 9–12.
109. МАЦУЕВ, Н. И. Личные библиотеки писателей. *Сов. библиография*, 1952, вып. 2, с. 75–83.

Summary

Personal libraries of writers may be one of possible relevant research topics of book science. The first research works of memorial libraries of Lithuanian writers that were delineated purposefully and structurally appeared in the second half of the 70-ies of the past century. Their initiator and author was the book researcher professor Vladas Žukas. He published the investigation results of studying the personal libraries of writers Antanas Vienuolis-Žukauskas (1977), Petras Cvirka (1978), Mikalojus Akelaitis (1983), Sofija Kymantaitė-Čiurlionienė (1983), Maironis (1987) and Andrius Vištelis (1987). The interest was also shown in the personal libraries of writers Jonas Biliūnas, Vincas Krėvė, Vincas Mykolaitis-Putinas, Bronius Pranskus, Salomėja Nėris, Balys Sruoga, Antanas Venclova and others. Supervised by prof. V. Žukas, quite a number of Vilnius University students defended their diploma theses in the above mentioned area, naturally, more or less reflecting the attitude of the research tutor. The graduates investigated the personal libraries of P. Cvirka (1975), B. Sruoga (1977), Kostas Kubilinskas (1977), S. Kymantaitė-Čiurlionienė (1977), Kazys Boruta (1978), A. Venclova (1980), Juozas Tumas-Vaižgantas (1982), V. Krėvė (1984) and Ieva Simonaitytė (1989). In the said period they used methodological experience of the Soviet Russia, where, starting with the 50-ies, the libraries of famous Russian writers of 18–20th centuries were investigated, numerous articles and catalogs were written, discussion were held on the issues of compilation methodology.

This article aims to reveal and characterize scientific or other professional evaluations of personal libraries of Lithuanian writers as well as to review the experience gained during over half century and the work cultivated in the area of such activities. The basis for the research consists of published and unpublished historiographic material and other sources allowing to get a deeper and broader understanding of events. Historiography of the subject matter may be divided into two stages: 1) until 1990 and 2) after 1990. The first stage was rather strenuous and productive; in a short time much has been achieved. However, after regaining the independence of Lithuania, it is obvious that scientific research in personal libraries of Lithuanian writers has noticeably slowed down. Sometimes one or another writer's personal library in certain cases gains more attention from workers of memory institutions than from representatives of book science, librarianship or literature studies.

Therefore it is imperative that potentialities of continuing the initiated tasks and compiling catalogs of memorial libraries of Lithuanian writers are considered.

Įteikta 2015 m. sausio 27 d.

Priimta 2015 m. birželio 1 d.